

Justitiedepartementet

Behovet av en ny bolagsform

Nuvarande svensk aktiebolagsrätt

En näringsidkare som vill driva sin verksamhet utan personligt ansvar är i dag hänvisad till att bilda eller förvärva ett aktiebolag. Verksamheten kommer då att falla under aktiebolagslagen (2005:551). Aktiebolagslagen gäller både för stora och små aktiebolag och både för aktiebolag med en enda ägare och för aktiebolag med ett stort antal aktieägare. Regleringen är omfattande; lagen innehåller mer än 800 paragrafer. Åtskilliga av dessa saknar omedelbar betydelse i ett aktiebolag med en enda aktieägare, eftersom de tar sikte på samverkan mellan olika aktieägare.

I Sverige finns det ca 315 000 aktiebolag. Av dessa torde majoriteten ha en enda ägare.

Utvecklingen av europeisk bolagsrätt

Inom EG har under lång tid bedrivits ett omfattande arbete med att harmonisera medlemsstaternas bolagsrätt. Flera direktiv har beslutats och svensk bolagsrätt har anpassats till dessa.

I flertalet EU-länder finns det två aktiebolagsformer, en avsedd för bolag vars aktier är föremål för stor ägarspridning, en annan avsedd för andra, vanligen mindre, aktiebolag. Denna skillnad kommer tydligt till uttryck i de nyss nämnda EG-direktiven. I svensk lagstiftning finns endast en gemensam aktiebolagsform men varje aktiebolag skall vara antingen ett *publikt aktiebolag* eller ett *privat aktiebolag*. Ett publikt aktiebolag, till skillnad från ett privat aktiebolag, kan vända sig till kapitalmarknaden för kapitalanskaffning. Ett sådant aktiebolag är också mera ingående reglerat än ett privat aktiebolag. Flertalet svenska aktiebolag är privata aktiebolag. Endast drygt 1 000 aktiebolag är publika.

Fortfarande finns det betydande skillnader mellan olika medlemsstaters bolagsrätt. Som exempel kan nämnas att kraven på aktiekapital är olika i olika medlemsstater. Ett svenskt privat aktiebolag måste ha ett aktiekapital på minst 100 000 kr. Ett brittiskt *private limited company* behöver inte ha mer än ett pund i aktiekapital.

Det finns givetvis ingenting som hindrar att ett aktiebolag som i rättsligt hänseende är hemmahörande i ett visst land bedriver verksamhet även i ett annat land. Under senare år har det i ökande omfattning förekommit att ett bolag, rättsligt hemmahörande i ett visst land, har bedrivit verksamhet enbart i ett annat land. Syftet torde vanligen ha varit att utnyttja bolagsrätten i bolagets rättsliga hemvist. Det har t.ex. förekommit att danska eller tyska näringsidkare har bildat bolag med säte i Storbritannien, vilket gjort det möjligt för dem att kringgå de strängare kapitalkrav som har gällt i Danmark och Tyskland. I den s.k. Centrosdomen fann EG-domstolen att en dansk myndighets vägran att registrera en filial till ett sådant brittiskt bolag stred mot EG-rätten. Det finns mot den bakgrunden anledning att anta att näringsidkare som vill driva sin verksamhet i ökande omfattning kommer att använda sig av bolag med säte utanför det land där verksamheten drivs.

Under senare år har flera av EU:s medlemsstater övervägt att införa en ny bolagsform utan personligt ägaransvar för näringsverksamhet i mindre skala. Genomgående har man emellertid stannat för att rikta in sig på att förenkla den befintliga regleringen. Det gäller t.ex. Storbritannien, Italien, Nederländerna och Spanien (se vidare den bifogade artikeln av Rolf Skog, *bilaga 1*).

Behovet av förenklingar för enmansbolag

Aktiebolagslagen är, som ovan har berörts, en omfattande lag. Lagens omfattning beror i stort utsträckning på att den tillhandahåller näringsidkaren ett stort antal olika bolagsrättsliga instrument som näringsidkaren kan, men inte behöver, utnyttja. Åtskilliga av lagens regler är sådana som kan sättas åt sidan, om samtliga aktieägare är ense. Lagen ger därför i och för sig utrymme för att driva verksamheten på ett förhållandevis enkelt sätt. Själva mängden av regler kan dock uppfattas som en komplikation, särskilt som det inte framgår uttryckligen av lagen vilka regler som aktieägarna gemensamt kan sätta åsido (se även nedan om kompanjonbolag). Här bör dock noteras att mängden regler inte synes avskräcka företagare i Europa från att i ökad utsträckning välja att registrera sina bolag i Storbritannien (jfr ovan). Den brittiska aktiebolagslagen är väsentligt mer omfattande än den svenska.

Ett stort antal bestämmelser i aktiebolagslagen handlar om förhållandet mellan aktieägarna eller är i vart fall motiverade av att det kan finnas intressekonflikter mellan olika aktieägare. Flertalet svenska

aktiebolag har emellertid en enda aktieägare. Sådana enmansaktiebolag utgör vanligen mindre företag med begränsad verksamhet men kan i enskilda fall även utgöra stora helägda dotterföretag inom stora koncerner.¹ För sådana bolag har bestämmelser av det angivna slaget ingen relevans. Det väcker frågan om det finns anledning att skapa en bolagsform som är mindre genomreglerad än aktiebolagsformen. En sådan bolagsform skulle bl.a. kunna karakteriseras av att det inte finns några regler som reglerar förhållandet mellan aktieägarna.

Regeringen har i budgetpropositionen uttalat att den avser att se över frågan om tillskapandet av en ny företagsform med ett enkelt regelverk och ett begränsat ansvar för ägare (prop. 2006/07:1 utgiftsområde 24 s. 27).

Vilka principer bör ligga till grund för en ny bolagsform?

En möjlighet är att skapa en ny bolagsform, avsedd specifikt för ”enmansbolag”,² skulle kunna utgå från den som gäller enligt aktiebolagslagen. Betydande delar av aktiebolagslagens regelverk skulle emellertid kunna sorteras undan. I ett enmansbolag behövs t.ex. ingen uppdelning på andelar i form av aktier. Bolagsformen bör därför inte beskrivas som ett aktiebolag och det finns inte anledning att ha några regler om aktier. Reglerna om aktiebok och aktiebrev bör kunna ersättas av kortfattade regler om registrering av ägare (jfr registrering av bolagsmän i handelsbolag).

Reglerna om bolagets bildande bör kunna göras avsevärt enklare än aktiebolagslagens regler. Så behövs det t.ex. inga regler om teckning och tilldelning (beträffande kapitaltillförsel, se nedan); möjligen skulle det räcka med en registreringsbestämmelse kompletterad av regler om kapitaltillförsel (se vidare nedan). Det behövs inte heller några tvingande regler om bolagsordning utan det borde räcka med bestämmelser om att uppgifter om att firma, säte och ”bolagskapital” skall registreras. Vad gäller bolagets avveckling kan förfarandet inför ett beslut om frivillig likvidation utformas på ett mera schematiskt sätt än i aktiebolagslagen. Detsamma gäller bestämmelserna om genomförandet av likvidationen; det kommer ju inte att finnas skilda aktieägarintressen.

Också regelverket om bolagets organisation bör kunna göras avsevärt enklare än motsvarande regelverk i aktiebolagslagen. Några bestämmelser om bolagsstämma behövs givetvis inte. Och aktiebolagslagens

---

¹ I den bifogade artikeln av Stefan Lindskog benämns aktiebolag av detta slag *instrumentbolag*.

² Uttrycket ”enmansbolag” är givetvis missvisande, eftersom ”bolag” är en beteckning för samarbete mellan två eller flera personer. För enkelhetens skull används ändå begreppet i det följande för att beteckna en juridisk person som har en enda ägare.

bestämmelser om styrelse och VD bör kunna ersättas av regler om att ägaren bestämmer om bolagets organisation och förvaltning. Möjligen bör dock dessa regler kompletteras av regler om hur denna bestämmanderätt kan delegeras till andra och om hur bolaget företräds mot tredje man. Under alla förhållanden fordras regler om viss dokumentation av de beslut som fattas. Det kan också finnas behov av regler om revision, i huvudsak motsvarande de som gäller för aktiebolag. Regler om s.k. allmän eller särskild granskning behövs däremot inte.

Eftersom också denna nya bolagsform bör vara en kapitalassociation med visst bundet eget kapital ("kapitalbindningsbelopp") fordras det regler om kapitaltillförsel, både för kapitaltillförsel vid bolagets bildande och för kapitaltillförsel vid senare kapitalökning. Dessa bör dock kunna göras avsevärt kortare än i aktiebolagslagen. Och det behövs givetvis inga regler om utgivande av nya aktier och därmed inte heller regler om konvertibler eller teckningsoptioner. Det fordras alltså inga motsvarigheter till 13–16 kap. aktiebolagslagen, endast kortfattade regler om kapitaltillförsel.

Det behövs också regler om värdeöverföring/kapitalavgång men dessa kan i åtskilliga avseenden göras avsevärt enklare än i aktiebolagslagen. Det fordras borgenärsskyddsregler, motsvarande 17 kap. aktiebolagslagen, men reglerna om vinstutdelning och minskning av aktiekapitalet (jfr 18 och 20 kap. aktiebolagslagen) kan göras avsevärt kortare. Bestämmelser om förvärv av egna aktier (jfr 19 kap. aktiebolagslagen) behövs överhuvudtaget inte.

Regler om tvångsinlösen (jfr 22 kap. aktiebolagslagen) behövs inte. Vad gäller regler om fusion och delning (jfr 23 och 24 kap. aktiebolagslagen) kan det ifrågasättas om det fordras annat än bestämmelser om absorption av helägda dotterbolag, motsvarande de som finns i 23 kap. aktiebolagslagen.

Det nu sagda innebär sannolikt att man förhållandevis enkelt skulle kunna ta fram en ny bolagsform motsvarande ett "avskalat aktiebolag". En sådan lagstiftning skulle med all säkerhet bli mindre omfattande än den som idag gäller för aktiebolag. Om en sådan ny bolagsform också i praktiken skulle innebära väsentliga förenklingar i företagarens vardag är mera oklart.

Ett alternativ är givetvis att bygga upp ett regelverk för en ny bolagsform från grunden utan att ta avstamp i aktiebolagslagen. Ett sådant arbete kan dock antas vara mera tidskrävande. Det bör i sammanhanget också beaktas att erfarenheterna från omvärlden när det gäller försök att skapa nya bolagsformer för småföretag inte är de bästa.

Behovet av förenklingar för kompanjonbolag

Stefan Lindskog har i artikeln Behöver vi en liten bolagsform? (*bilaga 2*) diskuterat behovet av en särskild bolagsform för *kompanjonbolag*. Med kompanjonbolag åsyftar Lindskog sådana fall där ett begränsat antal personer slår sig samman för att gemensamt bedriva viss verksamhet. För sådan verksamhet finns en särskild bolagsform, handelsbolag, men denna används endast i begränsad utsträckning. Sannolikt är den viktigaste anledningen till detta det personliga ansvar som bolagsmännen har för handelsbolagets förpliktelser. Verksamheten bedrivs i stället ofta som aktiebolag. Såsom utvecklas i Lindskogs artikel kan dock även aktiebolagsformen i vissa avseenden vara mindre ändamålsenlig, bl.a. därför att den inte medger full flexibilitet vad gäller förhållandet delägarna inbördes.

En reglering liknande den som har skisserats för enmansbolag skulle vara av värde även för kompanjonbolag. Utmärkande för ett sådant ”kompanjonbolag” skulle vara att delägarna inte ansvarar personligen för bolagets förpliktelser. Friheten från personligt ansvar skulle, på samma sätt som i ett aktiebolag, balanseras av regler om kapitalskydd, bl.a. med krav på ett visst kapitalbindningsbelopp. Bolaget skulle emellertid inte vara uppdelat på aktier och förhållandet mellan delägarna skulle väsentligen regleras genom ”delägaravtal”, eventuellt kompletterade av dispositiva bestämmelser motsvarande bestämmelserna om bolagsmäns inbördes förhållanden i lagen om handelsbolag och enkla bolag.

En möjlighet är att låta en reglering av kompanjonbolag utgå från den reglering för enmansbolag som har skisserats ovan men bygga på med ett fåtal regler om samverkan mellan delägarna. Här skulle reglerna i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag kunna tjäna som utgångspunkt.

Bör kapitalkraven sänkas?

Den nuvarande aktiebolagsformen utgör en kapitalassociation. Delägarnas frihet från personligt ansvar balanseras av krav på att det finns ett visst aktiekapital. I praktiken innebär kravet på aktiekapital ett krav på att bolagets tillgångar överstiger bolagets skulder och förpliktelser och att det därvid finns en viss marginal till borgenärernas säkerhet. Som ovan har framgått växlar kraven på aktiekapitalets storlek mellan olika länder.

Nuvarande svenska regler om lägsta tillåtna aktiekapital går tillbaka på bestämmelser i 1975 års aktiebolag, reviderade genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1995. Frågan om kapitalkravets betydelse är omdiskuterad. EU-kommissionen har i oktober 2006 upphandlat en studie som skall innefatta en analys av det kapitalskyddssystem som det

andra bolagsrättsliga direktivet bygger på. Syftet är att skaffa fram underlag inför en tänkbar översyn av direktivet. Direktivet är endast tillämpligt på publika aktiebolag men studien, som skall vara slutförd kring sommaren 2007, kan förväntas vara av principiellt intresse även när det gäller kapitalskyddet i andra bolagsformer.

I flera av EU:s medlemsstater pågår en diskussion om sänkta eller slopade krav på minimikapital för motsvarigheter till privata aktiebolag. Några stater har redan genomfört sådana förändringar. Denna utveckling brukar kopplas samman med EG-domstolens avgörande i Centros-målet (se ovan).

Regeringen har i budgetpropositionen uttalat att kravet på aktiekapital bör ses över (prop. 2006/07:1 utgiftsområde 24 s. 27).

Det är naturligt att sådana överväganden får avse både privata aktiebolag, bildade enligt aktiebolagslagen, och bolag av den eller de nya bolagsformer som har diskuterats ovan.

Diskussionsfrågor

1. I vilken utsträckning uppfattas associationsrättsliga regler i dag som en börda för företagen? Vilken betydelse har mängden regler som sådan?
2. Vilka delar av det befintliga associationsrättsliga regelverket kan och bör förenklas? Hur skall förenklingsbehovet vägas mot intresset av att skydda borgenärer och andra intressenter?
3. Finns det ett behov av en eller flera nya bolagsformer vid sidan av aktiebolagsformen? Eller bör arbetet i stället inriktas på att förenkla reglerna för aktiebolag? Bör det inom aktiebolagslagens ram införas särskilda förenklade regler för enmansaktiebolag?
4. Om det bör införas en ny bolagsform, bör arbetet på en sådan inriktas på de "enmansbolag" respektive "kompanjonbolag" som har beskrivits ovan? Skall det vara möjligt för ett "enmansbolag" eller ett "kompanjonbolag" att konvertera till ett vanligt aktiebolag. Vad skall i så fall gälla då?
5. Om det skall skapas en bolagsform för enmansbolag, bör detta utformas som ett "avskalat aktiebolag" (se ovan)? Och kan detta sin tur utvecklas till en bolagsform för kompanjonbolag?
6. Hur viktigt är det att den ena eller andra bolagsformen snabbt finns på plats? Synpunkter på utredningsform?
7. Fördelar och nackdelar med nuvarande kapitalkrav för aktiebolag?